

Misjonærens sjelesørgeriske problem

AV ØYVIND M. EIDE

Hvordan kan misjonæren på best mulig måte utrustes til sin gjerning i vår tid? Hvordan følges misjonæren opp mens han er i tjenesten? Hva med hans etterutdannelse og åndelige fornyelse?

Den forandrede verdenssituasjonen både kirkelig og politisk har gitt spørsmålene ny aktualitet, og på alle plan innen kirkene diskuteres problemene.

Men debatten synes hele veien å være mest opptatt av de kirkelige og politiske aspekter med tanke på misjonærens fremtidige innsats og effektivitet utad i samfunnet. Hva så med misjonæren selv? Med andre ord synes oppmerksomheten å samle seg om de intellektuelle og kunnskapsmessige sider, mens en kan spørre om det gjøres nok for å komme misjonæren til hjelp på det følelsesmessige plan både i pre- on- og postfield treningen. Dette er eiendommelig all den tid en vet at misjonærkallet og tjenesten har en sterk subjektiv og følelsesmessig komponent. Problemstillingen blir påtrengende når en vet at årsak nr. 1 til misjonæravgangen i dag er å finne i psykiske vansker og at mange misjonærer avslutter sin tjeneste med bitterhet og motløshet.

I det følgende vil vi prøve å reise noen aktuelle spørsmål om de følelsesmessige sider av misjonærtjenesten, og muligens antyde noen løsningsforsøk.

Kallet

Det første punkt vi finner grunn til å stanse ved er selve utgangspunktet for misjonærtjenesten – kallet.

Kallet kommer til de fleste unge kvinner og menn gjennom forkynnelsen. Er forkynnelsen bibelfundert, vil en kunne si at kallet kommer som en personlig tilegnelse av Ordet. Den Hellige Ånd levendegjør ord om misjon i den enkeltes hjerte. Her gjør et sub-

jektivt drag seg gjeldende i og med at kallet knyttes til en personlig forståelse, eller sterkere, opplevelse av Ordet. Dette er jo parallelt med at Ånden levendegjør Ordet og skaper tro. Når en så forkynner til misjon, inngår også informasjon om forholdene på misjonsmarken. Om så en bibelfundert forkynnelse går sammen med en saklig og realistisk misjonsinformasjon, vil vi kalle det sunn og god forkynnelse, som igjen skaper et godt fundament for kallet.

Men vi skal ikke se bort fra at ikke all forkynnelse er godt fundert i Ordet, eller at all informasjon er saklig. Ofte støter en på en svært forenklet oppfattelse av virkeligheten på misjonsmarkene anno 1975. Forholdene på Livingstones tid rår enda grunnen i stor grad både hos leg og lærd. Vi har støtt på den falske misjonsromantikken hos prester såvel som misjonskandidater, og det skremmer i all sin mangel på realisme. Når dette falske bilde går sammen med en tildels sterk følelsesladet appell, vekkes kallsopplevelsen på gale premisser. En slik appellativ forkynnelse skaper ofte resonans i unge idealistisk innstilte eller romantiske sinn. For en ungdom med utpreget mindreverdsfølelse kan misjonærtjenesten fremby seg som en mulighet til å bli lagt merke til i kristenflokken. For andre kan tjenesten fremstå som en sjanse til å slippe unna et problemfylt miljø. Disse svake og tildels uekte motiver vil ligge på det ubevisste plan.

En ungdom med et slikt svakt fundert kall eller som ikke er sterk nok psykisk, blir dog ofte antatt som misjonskandidat, gjennomgår så en mer eller mindre grundig prefield trening og sendes ut. Når så misjonsmarkens brutale, hedenske virkelighet slår mot ham, vil det spørres om «huset er bygd på fjell.»

Forberedelsestiden kan imidlertid avdekke mye av det uekte, korrigere og ruste en kandidat til tjenesten. I det følgende vil vi derfor se litt nærmere på tre områder som er særdeles viktige.

Prefield treningen

1 Misjonærens vilje og evne til selvforståelse og samarbeid.

Det er viktig at kandidaten når frem til en dyp og ekte forståelse av seg selv i relasjon til Gud slik at han blir personlig grunnfestet i rettferdiggjørelsen ved troen alene. Både før og etter ankomsten til misjonsmarken må han ha helt klart for seg at han – og hans kolleger – er i tjenesten i kraft av Kristi tilgivelse og ikke i egen kraft og fullkommenhet. Han – og hans kolleger – er frigjort til tjeneste. Dermed vil han være bedre rustet til å møte skuffelsen over at hans

syndelegeme fulgte med til misjonsmarken, både i rent personlige forhold og i kollegafellesskapet.

Men tjenestene er forskjellige og nådegavene er forskjellige. Misjonæren vet dette og trøster seg med det, men tar han hensyn til sine kolleger i samme grad som han vet det? Respekterer han fullt ut den annens mål av tro, nådegave og oppgave? Dette er meget vesentlig når en tenker på hvordan en liten gruppe misjonærer er tvunget innpå hverandre på en isolert misjonsstasjon. F.eks. kan fem misjonærer representere fem spesialiteter: sykepleier, agronom, prest, ingeniør og lærer. Enhver mener seg bedre enn andre på sitt felt. Når gruppen så skal samordnes til et team og kryssende synspunkter og interesser skal harmoneres, vil det spørres etter både evne og vilje til samarbeid.

2 Saklig kunnskap om misjonsmarken.

Teoretisk kunnskap har forebyggende effekt på alle områder i den senere tjeneste. Men noen kunnskaper gjør mer nytte for seg enn andre. I den sammenheng tror vi det er av verdi å se litt nærmere på det store pensum i misjons- og religionshistorie. Det er åpenbart at historie er uunnværlig til forståelse av vår egen tid. Men et altfor nitid studium av Ziegenbald og Lars Dales misjonsinnsats kan lett forføre en til å tro at dagens misjonsmark har den samme politiske og religiøse struktur.

Før 2. verdenskrig arbeidet misjonærene innenfor rammen av en stabil koloniadministrasjon. Kristenflokkene var relativt små i et dominerende ikkekristent miljø. Misjonærens selvbilde var i stor grad preget av farsrollen. Den unge kirken var ennå på grunnmurstadiet.

Femti- og sekstiårenes politiske omveltninger har totalt forandret det gamle bilde. Misjonæren går nå ikke lenger iland på en solfylt palmestrand. Han lander istedet i et firemotors jettfly på en svær internasjonal flyplass. Han underlegges en lokal asiatisk eller afrikansk administrasjon på alle plan. Den før så «primitive og uvitende» afrikaner møter opp i sort dress og Masters Degree fra Harvard. Han har reisning og nasjonal stolthet. Den unge kirken ledes av dyktige afrikanere eller asiater og misjonæren går inn i en tjenerstilling. Det stilles endog spørsmål ved hans misjonsteologi og praksis og han må til tider finne seg i skarp kritikk.

Videre har det sin verdi å vite om Muhammeds ekteskap og kriger, men det løser ikke misjonærens spørsmål: hvordan vitne for en muslim? For muslimene lytter ikke i ærbødighet til den hvite mann,

men avviser ham istedet med et kategorisk: Gud har ingen sønn!
Hva så, misjonær?

Det vi altså vil understreke er at vekten i undervisningen i så stor grad som mulig må legges på saklig, aktuell, politisk, ideologisk og kirkelig virkelighetsoppfatning og tenkning. Homiletikken må ha i tanke vitnetjenesten overfor muslimer, buddhister og animister og ikke sekulariserte nordmenn.

I denne sammenheng foreslås at asiatiske og afrikanske kirkeledere og lærere inviteres som forelesere ved norske misjonsskoler i langt større utstrekning enn tilfellet er idag. Misjonærens beskrivelse av afrikanerens personlighet og selvforståelse kan aldri erstatte afrikanerens egen presentasjon.

Denne grundige innføring i forholdene på misjonsmarken idag vil på avgjørende måte effektivisere innsatsen utad, men en vesentlig bieffekt er at det vil dempe ned den psykiske påkjenning det er å komme ut og komme igang med arbeidet. De tildels sterke reaksjonene som en innimellom kan se hos nye misjonærer reiser nemlig spørsmålet: Visste misjonæren hva han gikk til, eller så ha for seg Afrika anno 1925?

3 Misjonærens psykiske beredskap.

Går vi så nærmere inn på spørsmålet om misjonærens psykiske beredskap kunne det være av interesse å anføre hva den kjente engelske psykiateren *Frank Lake* hevdet i en samtale om dette. Lake som er leder av bevegelsen Clinical Theology Association, har selv vært misjonær og ble i sin tid bedt av CMS om å spesialisere seg med særlig henblikk på misjonærens psykiske problemer. Han mente å finne to fremtredende trekk i terapi av misjonærer. Det ene er at misjonæren hadde en utpreget tendens til å projisere sitt eget indre mørke over på det mørke kontinent. Med andre ord var misjonæren flinkere til å ordne opp i konflikter i Afrika enn til å rydde opp i sin egen sjelelige kjeller. For en dels vedkommende var derfor tjenesten en ubevisst flukt ifra seg selv.

Videre hevdet han at også aggresjonsproblematikken gjorde seg sterkt gjeldende. Hans erfaringer samstemmer med erfaringer som er gjort av psykiatere og sjelesørgere i Norge.

I denne sammenheng vil vi ikke prøve å gi noen grundig analyse av problemene, men anfører dem som pekepinn på en problematikk en kunne være oppmerksom på allerede ved antagelsen av en ny kandidat.

Eksempelvis kan nevnes Det Nederlandske Misjonsselskap som lar kandidaten gjennomgå en grundig samtale med prest og psykiater før han antas. Eller vi kunne nevne Basel Misjonsselskap som på sine tre måneders prefield treningskurser begynner og avslutter med to ukers gruppesamvær under ledelse av psykiater.

Nå sier vi ikke dermed at disse testene løser alt. Likevel tror vi at en inngående samtale med en erfaren sjelesørger vil kunne gi en viss pekepinn på kandidatens kall, personlighet og selvbilde. Dette kunne så være utgangspunkt for en kontinuerlig sjelesørgerisk supervisjon i utdannelsesstiden. Ved gjentatte samtaler vil supervisor kunne danne seg et ganske klart bilde av kandidatens styrke, og dette vil igjen ha stor verdi når kandidaten skal plasseres eller avgjørelse skal tas for eller imot utsendelse.

Misjonærutdannelsen vil også kunne profitere veldig på gruppearbeid innenfor en sjelesørgerisk ramme. Dette brukes i stor grad ute i Europa. Om en slik sjelesorggruppe var ressursorientert, vil den hjelpe kandidaten til en saklig forståelse av egen styrke og svakhet. De sterke sider kan så videreutvikles og de svake bearbeides. F.eks. kan tilbøyelighet til angst, depresjon og aggresjon avsløres og bearbeides før de med tiden, under store belastninger på misjonsmarken, slår ut i symptomer.

Slike sjelesorggrupper vil videre kunne utvikle evnen til samarbeid og kommunikasjon på et dypere plan kolleger imellom – eventuelt avsløre om denne evnen mangler. Misjonærene får dermed et redskap til å redusere spenninger mellom kollegene senere i tjenesten. Dette er av stor verdi når en vet at spenninger innenfor misjonærflokken er en av de større belastninger i tjenesten.

Eksempelvis kunne vi også nevne den verdifulle erfaring en har høstet av slike grupper ved Hamburg Missionsakademi, hvor en bearbeider spenninger mellom misjonærer og afro-asiater. Det vil si at en har blandete grupper hvor en tar opp irrasjonelle, rasepregede konfliktspørsmål.

Denne følelsesmessige læring burde så suppleres med teori om følelsesreaksjoner. For nettopp kunnskap om følelser kan langt på vei forebygge eller løse personlige eller interpersonelle konflikter.

Ved å innføre en mer aktiv sjelesorg – supervisjon individuelt eller i grupper vil forberedelsestiden kunne bli mer verdifull ved at selverkjennelsen utdypes, den åndelige modning tilskyndes og misjonærtjenesten bli mer åpen og trygg.

1 Første stadium: utreise og kultursjokk.

Idet en misjonær reiser ut, forlater han hele sitt gamle kjente og trygge miljø. For noen er dette lett, for andre er det et offer. Årsakene til dette kan være mange. Eksempelvis kunne vi tenke på de dype og sterke følelsesbindinger en har til sine foreldre. Selv om disse båndene til en viss grad er løsrevet for et voksent menneske, kan en ikke se bort fra at en misjonærs følelsesmessige selvstendighet og modenhet følger det samme psykiske adferdsmønster som for ethvert annet menneske. Og det er kjent hvilken kilde til konflikter i familie og samfunn disse bindingene representerer.

Utreisen kommer derfor som et brudd på den direkte forbindelse med familie, venner og miljø i flere år. Det tar på. Dette viser ofte igjen i følelsesreaksjoner hos misjonærer i den første tiden. Symptomene kan minne om sorg- eller tapsreaksjoner, dog i mild form, gjerne kjennetegnet ved lett depresjon og hjemlengsel.

Om opplevelsen av det nye miljø har en dannet seg et eget begrep: kultursjokket. På mange måter møter den totale miljøforandringen en som et sjokk, et slag i ansiktet. Denne omstillingen fra en verdensdel til en annen, fra en kultur til en annen, gjerne fra atomalder til middelalder eller endog til steinalder, er en voldsom belastning. En er jo innstilt på å være her og leve her og kommer ikke bare for å observere utenfra som turist.

De fleste kommer gjennom denne perioden på en naturlig måte, men historien kjenner atskillige eksempler på det motsatte. Dette kan igjen føre til at en reiser hjem etter kort tid eller en sliter seg gjennom hele den første perioden i en konstant underskuddstilstand. Nedsettende kommentarer om misjonærer som er norskere enn nordmenn og som gjerne fordyper seg i «Alle Kvinner», forekommer i denne sammenheng og vitner om ubarmhjertighet og mangel på forståelse.

Det er derfor fint når misjonæren ved ankomsten og i den første tiden får oppleve noe av den samme omsorg som omsluttet ham ved utreisen, gjerne ved at en eldre misjonær tar imot ham på flyplassen og holder en nær kontakt med ham i overgangsperioden.

Vi tror også språkstudietiden kunne vært beriket ved at den lokale kirke arrangerte forelesninger og samtaler slik at en kunne få svar på de mengder av spørsmål som melder seg. Her skulle misjonsorganisasjonene tilskynde de lokale kirker til større initiativ. Mi-

sjonærene som skal til Sør-Amerika f.eks., får på denne måten effektivisert språkstudiet betraktelig ved det store treningssenteret på Jamaica.

2 Andre stadium: Identifikasjonsproblem og isolasjon.

Misjonæren møter nå etterhvert et annet sett av problemer som han må arbeide med så lenge han er på misjonsmarken. Vi kan sammenfatte dette under stikkordet identifikasjonsproblemet. Det er viljen til samhørighet med folk og kirke.

På misjonsmarken føler misjonæren seg på en måte som hjemme. Han er blant venner med samme kall og interesse og han arbeider i en kirke blant troende søsken. Men på samme tid er og blir han en fremmed. Hudfarge, klær og språk avslører ham. Misjonærens levestandard bestemmes vanligvis utfra hjemlige forhold. Dermed plasseres han i en økonomisk overklasse, mens menighetsleddene svært ofte hører til de underprivilegerte masser. Hans utdannelse og tankegang øker fremmedgjøringen ytterligere. Og selv om viljen til å overkomme endel av disse tingene gjerne er tilstede, vil de fleste erfare at «kjødet er skrøpelig».

Hva politikk, nasjonalisme, fremmedhat og religion angår, vil det nå for alvor spørres om hans forberedelser har gjort ham istand til å forstå og engasjere seg eller om han bare avviser det hele i en følelse av kulturell overlegenhet. Misjonærens sensitivitet overfor stede egne tradisjoner, verdier og tenking er ikke alltid så overveldende. Eksempelvis kunne vi nevne den overraskende uvitenhet som gjør seg gjeldende om den etiopisk ortodokse kirkes historie og teologi.

Om ikke misjonærene greier å overkomme de ovenfornevnte problemer til en viss grad, eller i det minste lærer å leve med dem, kan en se en tydelig tendens til at han isolerer seg fra det miljø han er kalt til å arbeide i. Han trekker seg tilbake til misjonsstasjonen og begrenser sitt arbeidsfelt til den lille flokk. Sammen med den geografiske isolasjon går ofte en følelsesmessig isolasjon.

Kirkens lokale ledere viser ofte stor forståelse og varme overfor misjonæren. De hjelper ham med råd og bistår i mange praktiske saker. På den annen side kan nettopp den lokale kirke legge hindringer i veien og forårsake de sværeste konflikter for misjonæren. Vi kjenner jo de klassiske eksempler på teologer som settes til regnskap og kontorarbeid. Eller muligens enda mer aktuelt er det hav av komi-

teer en må sitte i, mens det gis liten tid til forkynnelse og misjon. Helt tragisk blir det når en finner ut at en tåles utelukkende av økonomistrategiske grunner.

Det overrasker derfor ikke når en hører om misjonærer som har problemer med å finne sin plass i kirken, eller som har vansker med å finne sin rolle som misjonær.

De sosiale, kulturelle og økonomistrategiske hensyn virker inn på alle plan. Her ligger en dyp kilde til irritasjon og gnissing, og det vil ofte kreve et ganske stort mål av tålmodighet, evne til å underordne seg og samarbeide. Om ikke, ligger konfliktene for hånden. Og løser en ikke konfliktene der de oppstår, har de en tendens til å gi følelsesmessige utslag og de før nevnte psykiske reaksjoner forsterkes, og en føler at en kommer til kort. En nokså typisk reaksjon blir derfor at misjonæren utvikler de autoritære personlighetstrekk. Riktignok var vel faren for dette større i tidligere tider, men muligheten er så avgjort tilstede idag også.

Har en misjonær en smule sensitivitet og selverkjennelse, vil han nok vite om dette. Men både for den som selv vet og enda mer for den som ikke er seg bevisst hvordan han utvikler seg, skulle det vært anledning til det jeg vil kalle sjelesørgerisk supervisjon. Eksempelvis kan jo nevnes hvordan supervisjonen inngår som en del av arbeidsrutinen ved ethvert psykiatrisk sykehus. Supervisjonen ville kunne påpeke, korrigere og avlaste.

Supervisjon innenfor en slik sjelesørgerisk ramme vil også komme misjonæren imøte innenfor de følgende problemfelt:

Mange steder, særlig i Afrika, er det store avstander mellom stasjonene. Dårlige veier gjør kommunikasjonen vanskelig, og resultatet blir at misjonærene på en stasjon blir svært isolerte. Det kan gå måneder uten at de ser andre hvite. Det er få adspredelser, og når nervene slites under stadige byrder av ansvar og arbeid, blir det lett for «trangt» på stasjonen. Dette kan igjen føre til spenninger misjonærene mellom.

Vi skal se litt nærmere på et par områder hvor denne isolasjonen virker særlig uheldig. Misjonæren må alltid gi – i forkynnelse, sjelesorg, veiledning og i rent mellommenneskelige relasjoner. Hans ressurser er Bibelen, lesing av oppbyggelig litteratur og bønn. Intet er bedre, vil en si med rette. Og nettopp disse ressursene gjør det mulig for ham å greie isolasjonen.

Hva så med stedets kristne? Jo, de gir en noe, men bare noe. Språket

setter grenser for hva en kan få ut av deres forkynnelse. Og de sosiale og kulturelle forskjeller bidrar også til å begrense de byggende impulser. Men misjonæren er intet åndelig supermenneske. Han har et sterkt behov for forkynnelse av lov og evangelium på sitt eget språk. Det er ikke så ganske enkelt å forkynne sterkt i en liten kollegagruppe. Han har også behov for sjelesorg. Og det er ikke så enkelt å gå til en kollega. En kunne derfor spørre om ikke senderorganisasjonene i større grad burde sende forkynnere og sjelesørgere til misjonsmarken for å se til sine utsendingers ve og vel. En skulle ikke være engstelig for å spørre dyktige folk utenfor sin egen organisasjon. Disse kunne nemlig gi helt nye impulser og samtidig motta impulser av verdi for sin egen gjerning.

Hva så med de interne forhold på en stasjon? Bemanningsmodellen: en mann, to-tre kvinner, hvorav den ene er ektefelle. Studerer en denne modellen i relasjon til den ofte ekstreme isolasjonen, demrer det for en hvilket behov det i mange tilfeller kan være for avlastning. For en å dele med. En tenker ikke her på en hyggelig gjest, men på en som kan sette navn på spenningene og ikke snakke forbi i åndelig velmenthet.

Hva så med de enslige? Paulus er inne på at det gis en nådegave til å være ugift, 1 Kor. 7.7. Hva med dem som ikke har denne gave? Vi vil tro en del er den foruten. Hvordan skal en komme til rette med de spørsmål den enslige har å stri med? Hvor modig og villig er en til å gå i dybden med disse problemene overfor ugifte misjonærkandidater for på den måten å avdekke den enkeltes styrke og muligens ruste dem til å møte «aleneheten» på en isolert misjonsstasjon?

Ekteparene på sin side har et overordentlig problem i det at de må sende barna fra seg til skolen. På grunn av avstandene ser mange barna bare et par ganger i året. Hvordan dette oppleves, er selvfølgelig svært individuelt, men for noen er det så problemfylt at det suger kreftene ut av en og gjør tjenesten til et virkelig kors. Om så barna viser tegn på vantrivsel, gjør ikke dette situasjonen lettere. Ser vi statistisk på misjonæragangen, ser vi at ektepar tjenestegjør færre år enn ugifte.

Misjonsorganisasjonene har vist økende forståelse for dette de senere årene. På mange måter har de prøvd å legge forholdene bedre til rette ved skolene. Men en kjenner også eksempler på en urovekkende mangel på innsikt i problemet og vilje til å løse det. Problemet art vil nok gjøre at en aldri blir ferdig med å drøfte det og søke forbedrede løsninger.

Likeledes bør misjonærkonens spesielle vansker vies oppmerksomhet. Hennes situasjon er ofte at hun har sagt ja til mannens kall og den indre motivering er derfor ikke alltid så sterk som mannens. Derfor har hun mindre å stille opp mot ensomhet og isolert-het. Eller hun går gjerne inn i tjenesten med et personlig kall, full av glede og virkelyst og blir så sittende på stasjonen, opptatt av barnepass og administrasjon av stasjonsarbeidere. Og selv om en kan si at barneoppdragelsen skulle gi nok mening i tilværelsen, så forblir det et faktum at hun ofte føler seg bortkommen og unyttig. En skal jo heller ikke glemme at hun vanligvis har høy utdannelse. En tør derfor si at det trengs en alvorlig gjennomtenkning av misjonær-hustruens spesielle status og en ny holdning og oppvurdering hos misjonsfolket, innen organisasjonen og vis a vis ugifte kolleger.

Postfield.

Når misjonærene er på hjemmeopphold opplever en at stadig flere søker permisjon til kurser av forskjellig slag. Denne permisjonen tjener flere formål. Det ene er at misjonæren får en påtrent etterutdannelse og faglig fornyelse, og videre får han koble av fra et anstrengende reiseprogram og får følelsen av at det tilføres ham noe i stedet for at han alltid må yte.

Dog ser en at eksempelvis leger nærmest selvfølgelig får innvilget permisjonssøknader, mens forkynneren har atskillig større vansker. Dette er rimelig all den tid legene ikke alltid føler kall til reise og forkynnertjeneste, mens det *er* forkynnerens kall. Likevel bør forholdet vies oppmerksomhet. En skal nemlig huske at forkynneren i flere år har måttet gi og gi av sine åndelige ressurser. Hans forkynner-gjerning har i årevis måttet brytes med en satanisk antikristelighet under isolerte og fysiske vanskelige forhold. Den fysiske hvile under hjemmeoppholdet gjør selvfølgelig godt, men en må på ingen måte glemme hans store behov for åndelig oppbyggelse og sjelelig avlastning.

Vi tviler ikke på at enhver senderorganisasjon er oppmerksom på forholdet, og vi vet at problemet er vanskelig på grunn av organisasjonsstrukturen. Likevel nevnes dette som moment til ettertanke. For først når misjonæren føler seg åndelig og sjelelig fornyet, er han klar til å ta fatt på en ny periode. Begynner han nemlig andre periode med underskudd, vil hans psykiske forsvar være svekket og en rekke av de ovenfornevnte problemer og reaksjoner forsterkes.

Vi har ovenfor prøvd å rette søkelyset mot endel av misjonærens følelsesmessige problemer. I det følgende skal vi gi en kort oppsummering av de viktigste anbefalingene:

1 Sjelesorg – supervisjon, individuelt og i grupper bør anvendes i større grad enn nå for på den måten å oppøve og tilskynde misjonærens vilje og evne til selverkjennelse og samarbeid.

2 Undervisningen må konsentreres mer om kirkelig og politisk samtidskunnskap for derved å komme til rette med identifikasjonsproblemet og isolasjonen.

3 Misjonsorganisasjonene bør i større grad sende erfarne forkynnere og sjelesørgere på besøk til misjonærene for å gi dem åndelig føde, og avlaste følelsesladede spenninger.

Ved å vie mer oppmerksomhet mot de følelsesmessige sider ved tjenesten, vil en kunne åpne for nye ressurser, redusere spenninger og konflikter så tjenesten blir mer meningsfylt og trygg og på den måten redusere den store prosentvise avgang på grunn av psykiske vansker og derved nå videre ut med budskapet om Riket.